VALENȚELE INTERDISCIPLINARE ALE STUDIULUI FILOSOFIC ÎN CONTEXTUL REFORMELOR EDUCAȚIONALE CONTEMPORANE

Alina DICUSAR, Facultatea de Istorie și Filosofie

Interdisciplinarity is imposed as a requirement of the contemporary world submissive to changes and cognitive accumulations in different fields of knowledge. In the contemporary period the education reform created the content of the curriculum transformations, where the interdisciplinary perspective is distinguished.

The philosophy crisis is related to how the discipline Philosophy is taught in colleges and universities, the teaching act must be redefined so as to be understood as a form of initiation and intercultural dialogue.

Perioada traversată de ţara noastră spre economia de piaţă şi statul de drept este caracterizată de puternice confruntări de interese pe scena vieţii sociale. Cetăţeanul modern, creator şi receptor al roadelor democraţiei, resimte nevoia informaţiei de calitate în ce priveşte societatea, mergând de la domeniile teoretice profesionalizate până la coordonatele vieţii cotidiene. Din acest motiv, ştiinţele sociale, în special *Filosofia*, despre care s-a vorbit foarte mult în regimul anterior, dar care erau în realitate victimele unei politici culturale iresponsabile (mai exact, o antipolitică a culturii), trec acum în prim-plan. Este un proces treptat, anevoios, desfăşurat nu fără anumite inerţii, rigidităţi şi dogmatisme ale trecutului. Perioada în care trăim este caracterizată de conceptul „societate bazată pe cunoaştere". Idealul de unitate a cunoaşterii poate fi refăcut şi prin aducerea în actualitatea cercetătorilor ştiinţifice interdisciplinare a unor concepte ce au dominat timp de secole gândirea culturală şi filosofică a umanităţii. Promovarea interdisciplinarităţii constituie un element definitoriu al progresului cunoaşterii.

Problema interdisciplinarităţii a preocupat filosofii şi pedagogii încă din cele mai vechi timpuri: sofiştii greci, Plinius, J.A. Comenius şi G.W. Leibnitz, iar la noi S.Haret, I.Gabrea, G.Găvănescu şi dintre numeroşii pedagogici ai perioadei contemporane amintim pe G.Văideanu. În opinia acestuia, interdisciplinaritatea „implică un anumit grad de integrare între diferitele domenii ale cunoaşterii şi între diferite abordări, ca şi utilizarea unui limbaj comun permiţând schimburi de ordin conceptual şi metodologic" [3, p.12].

Interdisciplinaritatea reprezintă o modalitate de organizare a conţinuturilor învăţării, cu implicaţii asupra întregii strategii de proiectare a curriculumului, care oferă o imagine unitară asupra fenomenelor şi proceselor studiate în cadrul diferitelor discipline de învăţământ şi care facilitează contextualizarea şi aplicarea cunoştinţelor dobândite. În procesul de învăţământ se regăsesc demersuri interdisciplinare la nivelul corelaţiilor minimale obligatorii, sugerate chiar de planul de învăţământ sau de programele disciplinelor sau ariilor curriculare. În înfăptuirea unui învăţământ modern, formativ, considerăm predarea–învăţarea interdisciplinară o condiţie importantă. Corelarea cunoştinţelor de la diferitele obiecte de învăţământ contribuie substanţial la realizarea educaţiei tinerilor, la formarea şi dezvoltarea flexibilităţii gândirii, a capacităţii de a pune cunoştinţele în practică; corelarea cunoştinţelor fixează şi sistematizează mai bine cunoştinţele, o disciplină o ajută pe cealaltă să fie mai bine însuşită.

Studiul filosofiei este condamnat în general la statutul de disciplină auxiliară introdusă în programele şcolare şi universitare în principal pentru consolidarea culturii generale a absolvenţilor. O a doua opinie cu privire la rolul filosofiei este aceea conform căreia recursul la filosofie justifică întemeierea ideologică. Este meritul unor gânditori precum: T.Kuhn, J.Derrida, M.Foucault, R.Carnap de a sesiza substratul axiomatic al oricăror cunoaşteri – preexistenţa unor idei acceptate ca atare în orice teorie ştiinţifică.

Se depun eforturi sistematice, iar rezultatele nu au întârziat să apară, în vederea asigurării unei legături solide şi stabile între şcoală, pe de o parte, şi filosofie, pe de altă parte, între educaţie şi viaţa reală. Integrarea filosofiei în educaţie ar trebui să devină o prioritate în toate statele lumii, vorbindu-se, în sens constructiv, pozitiv, despre o societate educată. Educaţia încetează să fie un sector de consum şi devine o dimensiune a vieţii, a întregii existenţe umane, racordată deplin la problemele şi exigenţele acesteia. Apoi, educaţia angajează o anumită atitudine de inserţie în real şi se instalează ca unul din cele mai complexe şi comprehensive servicii destinate pregătirii, asigurării bunei funcţionări şi perfecţionării tuturor structurilor sociale, economice şi politice.

Predarea–învăţarea prin corelarea obiectelor de studiu şi cultivarea competenţelor reprezintă noul în lecţii, care activează tinerii, le stimulează creativitatea şi contribuie la unitatea procesului instructiv-educativ, la formarea unui om cu o cultură vastă. Legătura dintre

discipline se poate realiza la nivelul conţinuturilor, obiectivelor, dar se creează şi un mediu propice pentru ca fiecare student/elev să se exprime liber, să dea frâu liber sentimentelor, să lucreze în echipă sau individual.

Discutând despre situaţia filosofiei astăzi, nu putem să nu ne amintim de statutul privilegiat pe care filosofia îl ocupa prin îngemănarea ei cu ideologia. Ideologia, identificată în perioada comunistă cu filosofia, pare să fi fost învinsă în lupta ei cu religia. Cu toate că în anii '90 filosofia – eliberată de ideologie şi revenită la practicarea ei în formula tradiţională – se bucura de o bună audienţă şi de o atracţie sănătoasă pentru tineri, totuşi, aceasta nu şi-a mai regăsit locul cuvenit în sistemul nostru de învăţământ. Se poate sesiza aceasta cel puţin în faptul că în sistemul educaţional filosofia are o prezenţă precară, în timp ce religia, cuprinsă în rândul disciplinelor pe care şcolile trebuie să le ofere în mod obligatoriu în aria curriculară are alocate ore obligatorii în planul de învăţământ. O astfel de situaţie creează un fel de tensiune între filosofie şi religie, tensiune care – e adevărat – se manifestă numai la nivel discursiv, nu şi în activitatea efectivă a celor ce predau cele două discipline.

Profesorii de filosofie, în marea lor majoritate, vorbesc de o situaţie de criză în care se află astăzi filosofia. Dincolo de plângerile subiective ale filosofilor, această imagine a filosofiei în criză în sistemul educativ pare să fie susţinută şi de analize cantitative care ne arată o scădere a prezenţei filosofiei şi o diminuare a interesului pentru această disciplină şi pentru domeniul de specializare în filosofie, precum şi o reducere a posibilităţii de valorificare a diplomei de licenţă în filosofie pe piaţa ofertei de muncă din sistemul de educaţie.

Dincolo de aceste limitări instituţionale, putem constata astăzi şi o foarte slabă colaborare dintre mediul universitar şi cel preuniversitar, lipsa unor manuale adecvate, care să răspundă necesităţilor studenţilor/elevilor, lipsa de preocupare a decidenţilor din învăţământul universitar pentru a stabili părţi semnificative ale curriculumului universitar în strânsă corelaţie cu necesităţile didactice şi de cercetare ale absolvenţilor programului de filosofie care sunt, în primul rând, viitorii profesori de colegiu, universitate. Actul didactic trebuie să fie redefinit, astfel încât să fie înţeles ca o formă de iniţiere şi dialog multi- şi intercultural. Or, dacă s-ar înţelege pe deplin consecinţele pe care le presupune acest act la nivelul formării personalităţii tinerilor, a modului lor de gândire, atunci implicit se va conştientiza că filosofia devine un exerciţiu necesar. În acest sens este nevoie de o restructurare a programelor

pentru colegii şi universităţi, astfel încât să crească ponderea disciplinelor ce promovează gândirea analitică şi creativă în detrimentul celor bazate pe memorizare.

Pentru a sublinia importanţa ştiinţifică şi practică a unui asemenea demers asumat de filosofie, putem invoca un document relevant cum este Raportul UNESCO despre o strategie intersectorială privind filosofia din 2005. Potrivit acestui raport, „indivizii de pretutindeni ar trebui să poată să se angajeze în căutarea liberă a filosofiei, în toate formele şi în toate locurile în care poate fi practicată". Astfel, filosofia poate să dea soluţii care să fie în deplină armonie cu perspectivele raţionale şi dinamica relaţiilor globale.

Bibliografie:

1. IVLAMPIE, I. *Obiectivele şi competenţele predării-învăţării disciplinelor socioumane.* Vol.I. Educaţia în mileniul III. Galaţi: Ed. Fundaţiei Universitare „Dunărea de Jos", 2004.
2. PĂLĂȘAN, T. ș.a. Interdisciplinaritatea şi integrare – o nouă abordare a ştiinţelor în învăţământul universitar. În: *Revista Formarea continuă a C.N-F.P din învăţământul preuniversitar.* Bucureşti, 2003.
3. VÂIDEANU, G. *Pedagogie – ghid pentru profesori.* Vol. I. Iaşi: Universitatea din Iaşi, 1982.

Recomandat
Anghelina SUCEVEANU, dr., conf. univ.